

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра історії України та археології

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧА ПРАКТИКА

підготовки бакалаврів

галузі знань 01 **Освіта/Педагогіка**

спеціальності 014 **Середня освіта (Історія),**

освітньо-професійної програми

Середня освіта. Історія, правознавство

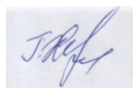
Луцьк–2023

Силабус освітнього компонента «Історико-краєзнавча практика» підготовки бакалавра, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (Історія), за освітньо-професійною програмою Середня освіта. Історія, правознавство

Розробники: Панишко С.Д., доцент кафедри Історії України та археології, кандидат історичних наук; Каліщук О.М., професор кафедри Історії України та археології, доктор історичних наук.

Погоджено

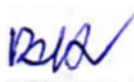
Гарант освітньо-професійної програми «Середня освіта. Історія, правознавство»

доц. Хлібовська Г. М.

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри Історії України та археології протокол № ____ від _____ 2023р.

Завідувач кафедри історії України та археології

проф. Баран В. К.

І. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо наукова/освітньо творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна/Заочна форми навчання	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 014 Середня освіта (Історія), освітньо-професійна програма Середня освіта. Історія, правознавство Освітній ступінь «бакалавр»	Нормативна
Кількість годин/кредитів –90/3		Рік навчання - третій
		Семестр-шостий
		Лекції - год. Практичні (семінарські) - год. Лабораторні _____ год. Індивідуальні _____ год.
		Консультації- 10год.
		Самостійна робота - 80год.
ІНДЗ: -немає		Форма контролю: залік
Мова навчання - українська		Навчальний план 2023

ІІ. Інформація про викладача

ППП - Панишко Сергій Дмитрович
Науковий ступінь - кандидат історичних наук
Вчене звання - доцент
Посада – доцент кафедри Історії України та археології

Контактна інформація – 067-456-2364, panishko63@gmail.com
Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

ППП –Калішук Оксана Миколаївна
Науковий ступінь - доктор історичних наук
Вчене звання - професор
Посада – професор кафедри Історії України та археології

Контактна інформація – 050-200-9382
Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

ІІІ. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента

Історико-краєзнавча практика здобувачів освіти, які набувають кваліфікаційний рівень бакалавра за спеціальністю 014 Середня освіта (Історія), є невід’ємною складовою навчального процесу. Під час практики здобувачі освіти мають поглибити знання з освітнього компоненту «Історичне краєзнавство», сформувати практичні навички та

вміння, пов'язані з виявленням різноманітних пам'яток на місці, основними прийомами їхнього дослідження та фіксації наукової інформації.

Пререквізити: ОК «Історичне краєзнавство», «Спеціальні історичні дисципліни».

Постреквізити: ОК «Історія Волині», «Атестаційний іспит».

2. Мета і завдання освітнього компонента

Мета історико-краєзнавчої практики полягає у поглибленні знань здобувачів освіти з освітніх компонентів «Історичне краєзнавство» та «Історія Волині», формуванню в здобувачів освіти практичних навичок та вмінь, пов'язаних з виявленням різноманітних та дослідженням історичних пам'яток та фіксації наукової інформації.

Основними завданнями практики є:

- ознайомитись з різними видами пам'яток як історичними та краєзнавчими джерелами;
- оволодіти методами історико-краєзнавчих досліджень;
- отримати навички ведення польової документації;
- ознайомитись із особливостями волинської цивільної, культової та оборонної архітектури;
- вивчити усні джерела з історії краю;
- дослідити етнічну історію Волині та її відображення в пам'ятках матеріальної і духовної культури;

3. Результати навчання (Компетентності)

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

Предметні компетентності (ПК)

ПК 2. Знання сучасних досліджень в галузі історії.

ПК 3. Знання категоріально-понятійного апарату історичної науки, здатність орієнтуватися у науковій періодизації історії, використовувати її як спосіб пізнання історичного процесу.

ПК 5. Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот.

ПК 6. Здатність здійснювати критичний аналіз джерел інформації та використовувати їх у професійній діяльності.

Результати навчання (РН)

РН 10. Демонструє володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 1. Демонструє знання змісту фундаментальних і спеціальних галузей історичної науки та спеціальних історичних дисциплін, пояснює і характеризує історичні процеси і події у їх порівнянні та взаємозв'язку.

ПРН 5. Використовує краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; розуміє й популяризує історико-культурну спадщину України та світу.

ПРН 6. Працює з джерелами інформації, інтегрує їх у зміст навчання історії, представляє та обговорює відображені в них факти, явища, події, визначає власну позицію щодо суперечливих питань.

IV. Структура освітнього компонента (денна форма навчання).

Етапи практики

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість
1. Підготовчий	Історико-краєзнавчу практику тривалістю 3 тижні здобувачі освіти проходять наприкінці 6 семестру. Згідно навчального плану здобувачі освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» на третьому курсі вивчають освітній компонент «Історичне краєзнавство». Внаслідок вивчення здобувачі освіти отримують загальні теоретичні знання, оволодівають теоретичними навичками обробки та інтерпретації писемних, матеріальних та усних джерел. При ньому здобувачі освіти користуються, в першу чергу, опублікованими джерелами. Однак, для поглибленого засвоєння матеріалу та закріплення отриманих знань здобувачам освіти необхідно пройти історико-краєзнавчу практику, тобто простежити процес пошуку, опрацювання та фіксації матеріалу. На засіданні кафедри історії України та археології на початку навчального року відбувається розподіл здобувачів освіти та призначення керівників історико-краєзнавчої практики. Практика включає дві складові частини – підготовка і проведення екскурсії по історичних пам'ятках Волині та збирання історико-краєзнавчого матеріалу на місці.
2. Ознайомлювальний	За два тижні до початку практики зі здобувачами освіти проводяться організаційні збори, на яких пояснюються цілі та завдання практики. ЗО повинні попередньо ознайомитись з програмою та завданнями практики, вивчити спеціалізовану літературу, проконсультуватись із керівниками практики щодо її проходження. Для здобувачів освіти проводиться інструктаж з техніки безпеки. На цьому етапі узгоджуються маршрути краєзнавчих екскурсій та обираються об'єкти для краєзнавчого дослідження. Здобувачі освіти можуть самостійно вибрати індивідуальні об'єкти (населені пункти) для історико-краєзнавчих досліджень. Для збільшення ефективності роботи здобувачів освіти пропонується кілька анкет, відповіді на

	питання яких дозволяють повно представити результати польової експедиції. Серед запропонованих напрямків дослідження є: - краєзнавчий (додаток 2); - топонімічний (додаток 3); - пам'яткознавчий (додаток 4); - персоналістичний (додаток 5).
3. Основний	На цьому етапі здобувачі освіти самостійно заповнюють анкети по обраному населеному пункту, готують та проводять історико-краєзнавчі екскурсії. Перед початком екскурсії проводиться короткий інструктаж з техніки безпеки, вказуються особливості обраного маршруту. При необхідності огляду дрібних архітектурних об'єктів готуються технічні засоби, що допоможуть їх огляду. Готується план-схема маршруту, з якою ознайомлюють екскурсантів. Розробляються питання для міні-вікторини, зі змістом якої присутні ознайомлюються перед початком екскурсії. Це сприятиме уважності слухання екскурсовода та засвоєнню матеріалу. Виготовляються фото та інший наочний матеріал, який сприятиме засвоєнню інформації. Основні завдання керівника практики: - забезпечення практиканта необхідною науково-методично інформацією у відповідності з програмою практики; - надання методичної допомоги здобувачу освіти під час проведення екскурсій та заповнення анкет; - надання наукових консультацій щодо всіх питань організації та проведення практики; - контроль за процесом формування в здобувачів освіти навичок історико-краєзнавчих досліджень. Здобувач освіти-практикант зобов'язаний: - здійснювати всі види робіт, передбачені програмою практики, якісно і у встановлені терміни; - дотримуватись правил техніки безпеки у ході проведення практики; Робота здобувача освіти під час практики повинна бути відображена у заповнених анкетах (додатки 2 – 5) та звіті (додаток 1) про проходження практики.
4. Підсумковий	По результатам практики здобувачі освіти здають заповнені анкети та короткі звіти не пізніше як за один тиждень після завершення польової практики. Звіт подається у вигляді викладу практичних результатів історико-краєзнавчих досліджень. Здобувач освіти зобов'язаний представити також зошит самостійної роботи, в якому повинні бути відображені результати індивідуального дослідження. Текстова частина може бути доповнена рисунками об'єктів або їхніми фото. Звіт повинен мати наскрізну нумерацію сторінок. Аркуші звіту повинні бути зшиті.

	Керівник археологічної практики не пізніше як за 10 днів після її закінчення ознайомлюється із звітними матеріалами. Під час заліку здобувач освіти ознайомлює керівника з матеріалами остаточно оформленого звіту, дає відповіді на запитання щодо ступеня оволодіння ним процесом історико-краєзнавчих досліджень. Керівник практики оцінює роботу здобувача освіти. Загальні підсумки практики обговорюються на засіданні кафедри історії України та археології та оформлюються у вигляді протоколу.
--	---

V. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Зміст завдання
1	Скласти індивідуальний план роботи із врахуванням програми історико-краєзнавчої практики, відобразивши у ньому календарні терміни виконання завдань
2	Опрацювати літературу для підготовки екскурсії за обраним маршрутом та опису пам'яток конкретного населеного пункту
3	Зібрати фото матеріали для оформлення звіту практики

Індивідуальні завдання

№ з/п	Назва теми
1	Підготувати екскурсію за обраним маршрутом (на вибір здобувача освіти)
2	Описати пам'ятки конкретного населеного пункту Волині (на вибір здобувача освіти)

VI. Політика оцінювання

Оцінювання відбувається згідно [Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 29.06.2022 р.](#)

Під час вивчення освітнього компоненту передбачена можливість визнання отриманої здобувачем освіти неформальної освіти як оцінку з окремих тем згідно [Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки від 29.06.2022 р.](#)

Політика щодо академічної доброчесності:

Процес вивчення освітнього компонента здійснюється за умов дотримання здобувачами освіти та викладачем [Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки від 30.10.2020 р.](#)

Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
1. Теоретична підготовка:	30
- знання освітнього компоненту «Історичне	

краєзнавство»; - історико-бібліографічний пошук при підготовці обраного екскурсійного маршруту та історико-краєзнавчого дослідження (заповнення анкет).	
2. Практична діяльність: - уміння складати маршрут екскурсії; - використання ілюстративного матеріалу у ході проведення екскурсії; - повнота заповнення відповідних рубрик анкет; - новизна поданого у анкетах матеріалу; - повнота фіксації отриманого матеріалу.	40
3. Оформлення звітної документації та захист практики: - точність передачі звучання назв та імен у анкетах; - характер ілюстративного матеріалу; - повнота відповідей на поставлені викладачем питання.	30
4. Сума балів	100

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

VII. Рекомендована література

1. Бармак М. Німецьке, чеське та єврейське населення Волинської губернії (1796 – 1914 рр.). Тернопіль, 1999. 206 с.
2. Бондаренко Г.В. Історичне краєзнавство Волині: Монографія. Кн. 1 Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. – 238 с.
3. Бондаренко Г.В. Історичне краєзнавство Волині: Монографія. Кн. 2 Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. 214 с.
4. Гаврилюк С.В. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.). Луцьк: Вежа, 2002. – 531 с.
5. Данилюк А. Волинь: пам'ятки народної архітектури. Луцьк, 2000. 100 с.
6. Данилюк О.К. Словник народних географічних термінів Волині. Луцьк: Надстир'я, 1997. 108 с.
7. Костюк М.П. Німецькі колонії на Волині (XIX – початок XX ст.). Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. 384с.
8. Літопис Руський. За Іпатіївським списком переклав Л. Махновець. Київ, 1989. 591 с.

9. Прищеп Б.А. Історичне краєзнавство Волині: Навчальний посібник. Рівне: ППДМ, 2008. 352с.
10. Терський С. Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині: Монографія. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка». 2010. 380 с.
11. Cynkałowski A., [1961]. Materiały do pradziejów Wołynia i Polesia Wołyńskiego. - Warszawa, 1961. - 265 s., XXXI tabl.

Інтернет ресурси:

1. Відділ краєзнавчої роботи Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки http://kraeznavchiy.blogspot.com/p/blog-page_42.html
2. Зведений каталог Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Ольжича та бібліотек Житомирської області http://catalog.lib.zt.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe
3. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека <http://lib.rv.ua/ua/virt/178/>

Додаток 1

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра історії України та археології

ЗВІТ

про проходження історико-краєзнавчої практики

здобувача освіти

_____ (прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____ групи за час з _____ по _____
Де проходила практика _____

_____ (адреса)

Завдання і зміст практики:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Виконання завдання:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Здобувач освіти _____ (п.і.п) _____ (підпис)

Керівник практики _____ (п.і.п) _____ (підпис)

Печатка

Додаток 2

КРАЄЗНАВЧА АНКЕТА

1. Адреса: село сільської ради, район, область.
2. Кількість мешканців, будинків у селі.
3. Давніші назви населеного пункту (коли і чому змінювалися).
4. Географічна характеристика населеного пункту (відстань та координати відносно райцентру, які шляхи, ріки проходять повз село, наявність озер, ставків, парків, лісів, інших пам'яток природи, ґрунти і т.п.)
5. Перша письмова згадка про село і звідки Ви знаєте про це?
6. Походження назви села за документальними джерелами і народними переказами.
7. Основні історичні відомості про село від найдавнішого часу до сьогодні.
8. Історичні відомості про підприємства (колгосп, агрофірму тощо).
9. Історичні відомості про культурно-освітні заклади (школа, будинок культури, бібліотека, медпункт тощо).
10. Чи є в селі (наявність) музей, музейна кімната, зал бойової слави тощо (адреса): а) де знаходиться (школа, будинок культури, бібліотека, інші установи або окремо); б) з якого часу існує; в) хто засновник; г) хто очолює; г) кількість експонатів у фондах; д) опис експозиції.
11. Чи є церква, інші культові будівлі? Коли споруджені? Історичні відомості про них.
12. Які видатні або відомі люди були (є) уродженцями села?
13. відомості про цікавих людей села.
14. Опишіть хвилюючі епізоди в історії села.
15. Відомості про репресованих односельчан.
16. Скільки односельчан воювало і загинуло під час Другої світової війни?
17. Чи були і є у селі умільці, народні промисли, ремесла. Назвіть.
18. Легенди про село, його мешканців.
19. Які свята, обряди найбільш характерні для села?
20. Чи оспіване село у піснях, поезіях, витворах мистецтва?
21. Яка є література про село, цікаві документи?
22. Інші відомості. Факти та матеріали, не відображені у попередніх питаннях.
23. Додати ілюстрації, фотографії: відомі люди села, вулиця або центр села, архітектурні споруди, мальовничий ландшафт, картосхеми тощо.
24. Зниклі населені пункти у Вашій місцевості: а) місце розташування (район) і назва; б) зміна назви, коли і яка причина; в) населення: кількість, соціальний і національний склад на час існування; г) причини зникнення (урбанізація, колективізація, війна, депортація чи виселення); г) згадка у публікаціях чи спогадах старожилів; д) чи народилися там і жили відомі особи?

Дата

Підпис

Додаток 3
ТОПОНІМІЧНА АНКЕТА

1. Адреса: село (місто, хутір) сільської ради, район, область.
2. Назви пам'ятних історичних місць, їх місцезнаходження.
3. Топографічні назви села, його околиць (їх походження):
 - 3.1. Вулиці
 - 3.2. Кутки
 - 3.3. Майдани
 - 3.4. Хутори
 - 3.5. Назви хуторів і кутків, які внаслідок переселення жителів перестали існувати
 - 3.6. Поля
 - 3.7. Пасовища
 - 3.8. Урочища
 - 3.9. Ліси
 - 3.10. Горби
 - 3.11. Далини
 - 3.12. Болота, торфовища
 - 3.13. Річки
 - 3.14. Озера
 - 3.15. Ставки
 - 3.16. Криниці
 - 3.17. Джерела
 - 3.18. Канали
 - 3.19. Броди
 - 3.20. Греблі
4. Назви жителів:
 - 4.1. Найпоширеніші в селі: а) прізвища; б) прізвиська.
 - 4.2. Найменування жителів за назвою населеного пункту.
 - 4.3. Найменування жителів за процесіями, заняттями.

Дата

Підпис

Додаток 4
АНКЕТА ПО ВИЯВЛЕННЮ ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

1. Місце знаходження (населений пункт, район, область) з уточненням (де саме, в якому місці населеного пункту стоїть пам'ятка).
2. Назва пам'ятки (пам'ятника землякам, могили першої і другої світової воєн та визвольних змагань, відомих історичних осіб, місця масових поховань).
3. Опис пам'ятника з переліком кількості похованих або згаданих, фотографія.
4. Час встановлення пам'ятника, автори, матеріал з якого виготовлений.
5. Вказати дату могил і поховань.
6. Чи є у населеному пункті пам'ятки архітектури? Які? Де розміщені?
7. Час будівництва.
8. Що розміщувалося у пам'ятці архітектури колись і тепер.
9. Сучасний стан пам'ятки архітектури.
10. Публікації про пам'ятки історії і культури вашого населеного пункту.

Примітка: Більш докладну інформацію про пам'ятку можна написати на окремому аркуші в довільній формі

(прізвище, ім'я та по батькові складача анкети)

Дата

Підпис

Додаток 5
РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

Прізвище _____ Ім'я _____
 По батькові _____ Національність _____ Дата і місце
 народження _____ Рід занять до
 арешту _____
 Партійна
 приналежність _____ Коли, ким і за що
 репресований _____

 _____ Місце і умови відбування
 покарання _____

 _____ Якщо реабілітований, то коли і ким

 _____ Якщо загинув,
 то коли і за яких обставин _____

 _____ Місце поховання

 _____ Джерело
 інформації _____

Примітка: Більш докладну розповідь про певну особу, подію чи факт можна написати на окремому листі паперу у довільній формі.